

יקרים עפז

פרשת כי תבא תשפ"ו
גליון עמ' 116

גליון להחדרת והענקת הבקשה והציפה
למאכלה השלימה.

הרב פנחס זלצמן רא"צ ש"ס
זרע שעשון - באסטאן

מהי הזכות שלנו בארץ ישראל?

ש"כ העולם כולו, שמונה מיליארד אנשים, כולם כולם, ידעו שהשם יתברך הוא מלך על כל הארץ, ועמו ישראל הוא העם הנבחר, ה' א-ל-הי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה. וכל זמן שזה לא קרה, אז גם אתה, לא משנה אם תהיה באומן, או בחצר האדמו"ר, או בשיבה, או בבית הכנסת השכונת, תתפלל לפחות שמונה תפילות שמבקשות בדיוק את זה: "מלך על כל העולם כולו בכבודך". וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויאמר כל אשר נשמה באפה, ה' א-ל-הי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה. זאת אומרת שגם אתה מבין שכל מה שיש לנו, זה עדיין לא זה.

הבה נשים לב, לו יצויר שמישהו היה נגיש אלינו רגע אחרי תפילת מוסף של ראש השנה, ומאחל לנו בזה הלשון: "עוד חמש שנים תהיה לך שנה טובה, אבל השנה... ח"ו ממש לא, אך היינו מגיבים? בטח בזעם עצום: 'למה אתה מאחל לי כזה דבר, הרי אני התפללתי וביקשתי מהש"ת שנה טובה, אז בטוח שתפילתי התקבלה והשנה הזו תהיה שנה טובה מאוד'. אבל רגע אחרי מוסף כששואלים אותנו 'איפה תיקח דירה בשנה הבאה או עוד חמש שנים, או 'איזה מקום תקנה בשנה הבאה, או 'איך תטוס לאומן בשנה הבאה, למה אנחנו לא עונים 'הרי התפללתי בכוונה גדולה 'מלך על כל העולם כולו בכבודך', אז אני בטוח שתפילתי התקבלה ובשנה הבאה כבר נזכה להיות ברה הקודש בירושלים? הרי זה בדיוק עיקר הבקשה של עם ישראל משך כ"ח הרבה שנים, וזה הוודאי יקרה ביום מן הימים, הבה נחזיר זאת ללבוש שלנו.

נוסף ונשים לב למילים שנאמרות במזמור לדוד ה' אורי, פעמיים מידי יום: "זעתה ירום ראשי על אויבי סביבותי, ואזבחה באהלו זבחי תרועה", כבר הבאנו בעבר את דברי רבינו בחיי שאיבדנו אלו בני ישמעאל, והפסוק אומר שכאשר ירום ראשי על אויבי סביבותי, אז יגיע השלב של "ואזבחה באהלו זבחי תרועה", אנחנו באמצע התהליך, שבו הראש של עם ישראל מתרומם על אויביו בני ישמעאל, בעוד שלב ועוד שלב.

אבל מה שהכי חשוב, זה התפקיד שיש לנו לעשות בדיוק במקום הזה. חז"ל הקדושים שאמרו ראו הכל, אותם חז"ל, אומרים על הפסוק בהושע פרק ג' "אחר ישובו בני ישראל וביקשו את ד' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים". את דברי רשב"י שעם ישראל מאס בשלשה דברים בימי רחבעם, במלכות שמים במלכות בית דוד ובניין בית המקדש, ועל זה "אמר רבי שמעון בן מנסיא: אין מראים סימן גאולה לישראל עד שיהיו ויבקשו שלשתן".

אז אין מה לעשות. התפקיד האמיתי שלנו כעת, זה פשוט לא להתבלבל, אלא לפתוח את הפה ולבקש מהרבי"ע את הפתרון האמיתי שאלינו שאפנו כל השנים: מלכות שמים, מלכות בית דוד, ובניין בית המקדש. יכול להיות שבתחילה זה יראה לך מוזר, מה זה הדברים האלו בדיוק? ומה זה קשור אליי? מה זה קשור לקהילה שלי? ואיך יראה ראש השנה אחרי שהנשיח יבוא? ועוד כהנה וכהנה שאלות, שאני לא יודע לענות עליהם. אבל אין ספק שבסוף התחבר, כי הנביא אומר שזה יקרה, אז זה יקרה. הרי כל אמונתנו בצדיקים וכו', מבוססת על דברי חז"ל, אז ודאי שדבריהם הקדושים עומדים לעד, והם אומרים במפורש שזה הפתרון היחיד.

אז חז"ל אומרים במפורש שהתפקיד של הדור שלנו זה פשוט להתכנס ולהתפלל על זה. אז אם כבר לארגן עצירת תפילה זה על התפקיד האמיתי שלנו, להבין שבתפילות ובבקשות שלנו, יש לנו את הכח להביא את הפתרון האמיתי, אבל צריך 'לבקש' את זה, כי אין לנו שום פתרון אחר, אלא "אחר ישובו בני ישראל וביקשו את ד' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים". פשוט לפתוח את הפה ולבקש מהרבי"ע במילים ברורות את הכלים: מלכות שמים, מלכות בית דוד, ובניין בית המקדש.

בעל הזרע שמשון ז"ע מביא בתוך דבריו תירוצי מופלא (והביאנו עוד ספרים). ידועים דברי התרגום יונתן בו עוזיאל, על המילים "ואשא אתכם על כנפי נשרים" (שמות יט, ד), וז"ל: "אתון תמיתון מה די עבדית למצרי' וטענית יתכון על עננין הי קצל ג'פ' נשרין מן פילוסין ואופילית יתכון לאתר בית מוקדשא למקדש תמן פסחא, ובההוא ליליא אתיבית יתכון לפילוסין ומתמן קריבית יתכון לאולפן אוריית". כלומר, הקב"ה לקח את עם ישראל בליל יציאת מצרים על עננים שהם כנפי נשרים, מפילוסין - רעמסס, והביאם לבית המקדש בכדי לעשות קרבן פסח, לאחר מכן השיבם למצרים, ורק אז יצאו ממצרים ובאו אל הארץ. נמצא אם כן, שעם ישראל הגיע אל בית המקדש עוד לפני שהגיע לארץ ישראל, וא"כ אתו שפיר דברי הפסוק, תחילה יציבאנו אל המקום הזה, ורק אחר כך יצית לנו את הארץ הזאת.

אבל במדרש המופיע בדבריו של הזרע שמשון, ישנו תירוצי נוסף, אבל זה כבר מדרש שמחייב אותנו, ואליז ארצה להפנות אצבע. ז"ל הילקוט שמעוני רמז תתקלח: "יציבאנו אל המקום, בשכר ביאורנו אל המקום הזה נתן לנו את הארץ הזאת". כלומר, אם יש לנו זכות לקבל את ארץ ישראל, אז זה רק בזכות ביאורנו אל המקום הזה שזה בית המקדש, רק בזכות זה יש לנו חלק בארץ ישראל. אז כולנו יודעים לומר לחילונים שבלי תורה אין לנו זכות בארץ ישראל, אבל מה לעשות שהמדרש אומר שגם בלי בית המקדש אין לנו זכות בארץ ישראל.

למה זה מחייב? כי לדאבון לב אפשר לראות ולשמע הרבה יהודים שבכל שיגע ושיגע ובמודעות המתפרסמות בבתי הכנסת על ידם, נשמע שהנה הנה אם רק נזכה להתכנס עם הקהילה שלנו פה או שם (ובכוונה לא אנקוט את הדוגמה שנקטתי רבות בשבועות קודמים, כי באמת אין לי שום כוונה נגד קהילה מסוימת כזו או אחרת. בכל מקרה זו היתה רק דוגמה, והמצאותה הווי קיימת בכל מקום). נגיע למשהו המיוחל כל כך שאלינו אנחנו כל כך משתוקקים. והרושם שעולה מדבריהם, ולעיתים לא רק רושם אלא דברים מפורשים ממש, שכאלו כל מה שחזרנו לארץ ישראל, זה רק בשביל שנוזה להמשיך ולשמר את המסורת הזו של ההתכנסות הזו פה או שם, והדבר כואב וצורם עד מאד.

האם יכול להיות שעם ישראל ממשיך להקיד דם, רק בכדי שנוכל לשמר את המצב שהיה לפני שש שנים, לפני הקורונה, ואם קצת מוצעונים לנו את זה, אז אנחנו עושים ימי תפילה לבקש שלא יפריעו לנו. האם לא הגיע הזמן להבין שכל מה שקורה פה, כולל הדיכוי החלול ומתגברת נגד לומדי התורה שחז"ל אמרו במפורש ששך זה יראה לפני הגאולה, זה לא בשביל שנעשה ימי תפילה לביטול גזירת הגיוס, אלא בשביל לעורר אותנו לסיבה המרכזית שבשבילה חזינו לארץ הקודש, שזה בנין בית הבחירה. ושוב, גם אם אי אפשר לעלות להר הבית בפועל כי אנחנו טמאים וכו', אבל משהו אחד אנחנו כן יכולים לעשות, פשוט 'לפתוח את הפה' ולבקש את זה. כי אותם חז"ל שאנחנו מתפללים בדבריהם הק' בישיבות ובכוללים, אותם חז"ל בדיוק, אומרים במפורש שהתפקיד של היהודים בשלב הזה יהיה 'עד אשר יאשמו ויבקשו פני', פשוט לבקש מאבא שבשמים לחזור הביתה.

אמר לי הגאון ר' משה טוביה וייסבגר שליט"א רב ביהמ"ד קהלת יעקב בודאפט ביתר, על רבו האדמו"ר בעל השפע חיים מצאנז זי"ע: הרבי כמעט ולא דיבר על מה שרגילים כולם לדבר שמלכות זה שאני ממליך את הקב"ה עלי, לא כי זה לא נכון, אלא כי זה 'פרט קטן' בתוך הבקשה העיקרית והמרכזית של תפילות ראש השנה 'מלך על כל העולם כולו בכבודך'. ועל דרך שכבר כתבנו פה פעמים רבות, לא מספיק לנו שבקהילה שלנו יש עשרים אלף איש, ושכאמור שמונים אלף, ובציבור חלוצי יהיו עשרים מנדטים או אפילו חמישים, ותוקם ממשלה שתחזיר את הדתיים ללומדי התורה. זה לא מספיק אותנו. אנחנו מבקשים

"יציבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש" (כו, ט).

התוכחה שבפרשתינו, מסתיימת בלי שום טיפת אופטימיות, "והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קונה. אלה דברי הברית אשר צוה ה' כו". ולכאורה, הרי אפילו בפרשת בחוקותי עם התוכחות הקשות, יש בסוף איזשהו 'ליטוף' של 'זוכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור', אז למה פה זה נגמר כל כך קשות?

מבאר הרמב"ן בפרשת בחוקותי שישנו הבדל מהותי מאוד בין פרשת בחוקותי לפרשת כי תבוא. התוכחה של בחוקותי מכוונת כנגד גלות בית ראשון ולכן מוזכר בה הרבה עניין עבודה זרה 'פגרי גילויכם' וכו', כי זה מה שהיה שם, אבל כי תבוא מכוונת כנגד גלות בית שני, הגלות שבה אנחנו עדיין נמצאים, בבית ראשון אכן היה חטא של ע"ז, אבל בבית שני הבעיה היתה שנאת חינוס, לכן נאמר בפרשתינו הלשון 'אם לא תשמע לעשות את כל מצותי כי התביעה היא על כלי', ולא רק על ע"ז. בפרשתינו נאמר שהחורבן יהיה על ידי 'אוי מרוחק אשר לא תשמע לשונו' שהם אנשי רומא שעם ישראל לא ידע לשונם, בעוד שבבחוקותי הגלות היתה אצל הכשדים שבמשעם עם ישראל הגיע והכיר את לשונם, יעין בדבריו הנפלאים שבהם הוא מונה לפחות עוד עשרה חילוקים שמהם הוכחה לדבריו בחילוק בין בחוקותי שכנגד גלות בית ראשון לכי תבא שכנגד בית שני.

ממשיך הרמב"ן לבאר, שזוהי גם הסיבה להבדל בענין הנחמות. בבית ראשון היתה נחמה קטנה 'זוכרתי את בריתי יעקוב וכו', בסך הכל שני שבטים חזרו לארץ ישראל, ובנו בית מקדש שהיה חסר בו חמשה דברים וכו', אבל הנחמה של בית שני מופיעה בכלל במקום אחר, היא מופיעה בפרשת נצבים שבשבוע הבא, שם מופיעה פרשת התשובה, שבה מפורש 'והיטיב והרחב מאבותיך' כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב, וכל זה עדיין לא קרה. וכלשונו: "והגאולה בברית ההיא השנית, גאולה שלמה מעולה על כולם. אמר (דברים ל, א) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקלה וגו', והבטיח (שם, ה) והיטיב והרחב מאבותיך, שהיא הבטחה לכל שבטי ישראל, לא לשלשית העם. ושם הבטיח שיכרת ויכלה המגלים אותנו, שנאמר (שם, ז) ונתן ה' אלהיך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך, והנה אויביך ושונאיך רמז לשתי האומות אשר ירדפו תמיד אחרינו (שהם אדום וישמעאל כמופיע בדברי חז"ל, ונשים לב לתרכובת הזו כמה היא קיימת במציאות של ימינו, מציאות של בני אדם המסייעים לבני ישמעאל). ואלה דברים יבטיחו בגאולה העתידה הבטחה שלמה יותר מכל חזיונות דניאל, וכן מה שאמר כנאן (פסוק לב) ושממו עליה אויביכם, היא בשורה טובה מנשרת בכל הגליות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם וזו הבטחה לגאולתנו. ע"כ הק'. ובדיוק על זה אמרו חז"ל שכאשר עם ישראל יחזור לארץ ישראל היא תתן פריה ותבנה ותתפתח, וכמבואר בסנהדרין צה, א: "אמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל וגו'", דברים שקורים בחוש מול עינינו.

ומידי עסקנו בפירות ארץ ישראל, הנה במקרא ביכורים נאמר בפסוק יציבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת, ונשאלת השאלה, הרי סדר הדברים הוא הפוך, קודם באנו אל הארץ הזאת בזמן יהושע, ורק בזמן דוד המלך ושלמה בנו באנו אל המקום הזה, זה בית המקדש, אז למה הפסוק מקדים את המאוחר?

"אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים"

אם ברצונך לזכות להיות שותף בהפצת הגליון, במייל, להערות והארות: p0504102192@gmail.com